

Mi lett veletek, önkormányzati vállalatok?

DOI: [10.29180/978-615-6342-50-8_14](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-50-8_14)

SZERZŐK:

Molnár Petronella¹

ABSZTRAKT

A COVID19 járvány mind a magánszemélyek életére, mind pedig a vállalkozások működésére negatívan hatott. A tanulmány a magyar önkormányzati vállalkozások működőképességét vizsgálja a COVID19 járvány kitörése után. Ezen vállalatok közpénzekkel működnek, így kiemelten fontos a fenntartható és költséghatékony gazdálkodásuk. Az önkormányzati vállalatoknak kiemelt a szerepük, ugyanis közszolgáltatásokat nyújtanak és közfeladatokat látnak el, így a fenntartható működésük elengedhetetlen. Kutatásomban összehasonlító értékelést végzek az önkormányzati vállalatok COVID19 járvány megjelenése előtti és utáni gazdálkodására vonatkozóan és megvizsgálom, hogy a járvány megjelenése után is érvényesül-e ezen vállalati körnél a legfontosabb számviteli alapelv, a vállalkozás folytatása számviteli alapelve.

Kulcsszavak: önkormányzati vagyon, fenntartható gazdálkodás, működőképesség

ABSTRACT

The COVID-19 epidemic had a negative impact on both the lives of individuals and the operations of businesses. The study examines the functionality of Hungarian municipal corporations after the outbreak of the COVID-19 epidemic. These companies operate with public funds, so their sustainable and cost-effective management is extremely important. Municipal companies have important role, as they provide public services and fulfill public tasks, so their sustainable operation is essential. In my research, I perform a comparative assessment of the management of municipal companies before and after the outbreak of the COVID-19 epidemic and examine whether the most important accounting principle, the accounting principle of continuing the business, applies even after the outbreak of the epidemic.

Keywords: property of local government, sustainable management, operability

Bevezetés

A világ gazdasági és társadalmi életében jelentős változás történt a 2019 végén megjelenő COVID19 járvány hatására. A COVID19 gazdasági hatásait számos tanulmány vizsgálta. Musaab et al. (2022) a COVID19 okozta tőzsdei visszaesést vizsgálta, Hegedűs és szerzőtársa (2022) a magyar agrárium teljesítményére gyakorolt hatását elemezte, Kucséber (2022) a fenntartható technológiai vállalatokat

¹ Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Pénzügy Tanszék, e-mail: molnar.petronella@uni-bge.hu

értékelte a COVID19 tükrében, míg Sági és Szennay (2022) a pandémia befolyását vizsgálta a magyar profitorientált kis- és középvállalatok fenntarthatóságára.

Tanulmányomban a COVID19 hatását vizsgálom a kevésbé ismert és kutatott magyar önkormányzati vállalati kör gazdálkodására vonatkozóan. Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok hatékony és fenntartható gazdálkodása kiemelt jelentőséggel bír, mivel az önkormányzati vagyonnal gazdálkodnak és a közszolgáltatások jelentős részét ezek a vállalatok biztosítják.

Szakirodalmi háttér

A 2011-ben Magyarországon megkezdett államreform hat a mai napig az önkormányzati rendszerre. A megváltozott feladatmegosztásnak köszönhetően az önkormányzati rendszer szerepe az államháztartáson belül szinte megfeleződött. A feladatok átrendezésével az önkormányzatok forrásszerkezete megváltozott, kikerültek korábbi meghatározó források, az állami támogatások mértéke visszaesett. A reform következtében szigorúbb költségvetési fegyelmi intézkedések kerültek bevezetésre a fenntartható gazdálkodás érdekében. Az önkormányzatok működési hiányt nem tervezhetnek, s felelősséget kell vállalniuk a veszteséges gazdálkodásukért. Ezek az intézkedések a hatékony, veszteségmentes gazdálkodást célozták meg (Sivák, 2014). A magyar kormány 2011 és 2014 között egyedi eszközrendszerrel tisztította ki az önkormányzatok pénzügyi mérlegét. Az adósságkonszolidáció eredményeképp az átvállalt adósságállomány a 2014. évi GDP 4,2 százalékát tette ki (Bethlendi – Lentner, 2019).

A rendelkezések (szigorúbb költségvetési fegyelem, adósságkonszolidáció) fő fókusza az önkormányzati rendszer volt, azonban a tulajdonukban álló vállalatoknál végbemenő folyamatok kevésbé kerültek előtérbe. Hegedűs (2017) megállapította az önkormányzati vállalatok tőkeszerkezetének vizsgálata során, hogy a tulajdonosi önkormányzatok kockázatai növekedtek (a 2006-2013 közötti időtávra vonatkozóan), ugyanis a kötelezettségek aggregált állománya növekvő tendenciát mutatott. A pandémia a tulajdonosi önkormányzatok gazdálkodására negatívan hatott. Több forráselvonással kellett számolniuk, gondolok itt a helyi adóbevétel csökkenésére, vagy bizonyos saját jogú bevételek visszaesésére (parkolási díjak ideiglenes megszűnése). Hegedűs és szerzőtársa (2022) tanulmányukban megállapították, hogy az önkormányzatok ellenállóképessége nagymértékben csökkent. Bethlendi és szerzőtársai (2021) szerint pedig az önkormányzatok több mint negyedénél negatív a teljes eredmény.

Anyag és módszertan

Kutatásomban magyar önkormányzati vállalatok működőképességét vizsgáltam. Érdekes megfigyelni, hogy míg 2017-ben több mint 1600 önkormányzati cég működött, addig 2021-re 1448-ra csökkent az önkormányzati vállalatok száma. A 2021-ben aktív önkormányzati vállalatok működőképességét vagyoni, pénzügyi helyzetüket jelző indikátorok, illetve a Molnár (2021) korai előrejelző modell segítségével vizsgáltam.

Ezen modell valamennyi magyarországi önkormányzati vállalatra lett kifejlesztve, és a modell besorolási pontossága 93,4 százalék. A működésképtelenséget jelző modell alakja a következő:

$$Z = \frac{0,0000000 \cdot e^{-1,086 - 3,09 \cdot x_1 - 6,656 \cdot x_2 + 0,658 \cdot x_3}}{1 + 0,0000000 \cdot (1 + e^{-1,086 - 3,09 \cdot x_1 - 6,656 \cdot x_2 + 0,658 \cdot x_3})}, \text{ ahol}$$

$$x_1 = \frac{\text{Pénzeszközök}}{\text{Forgóeszközök}}$$

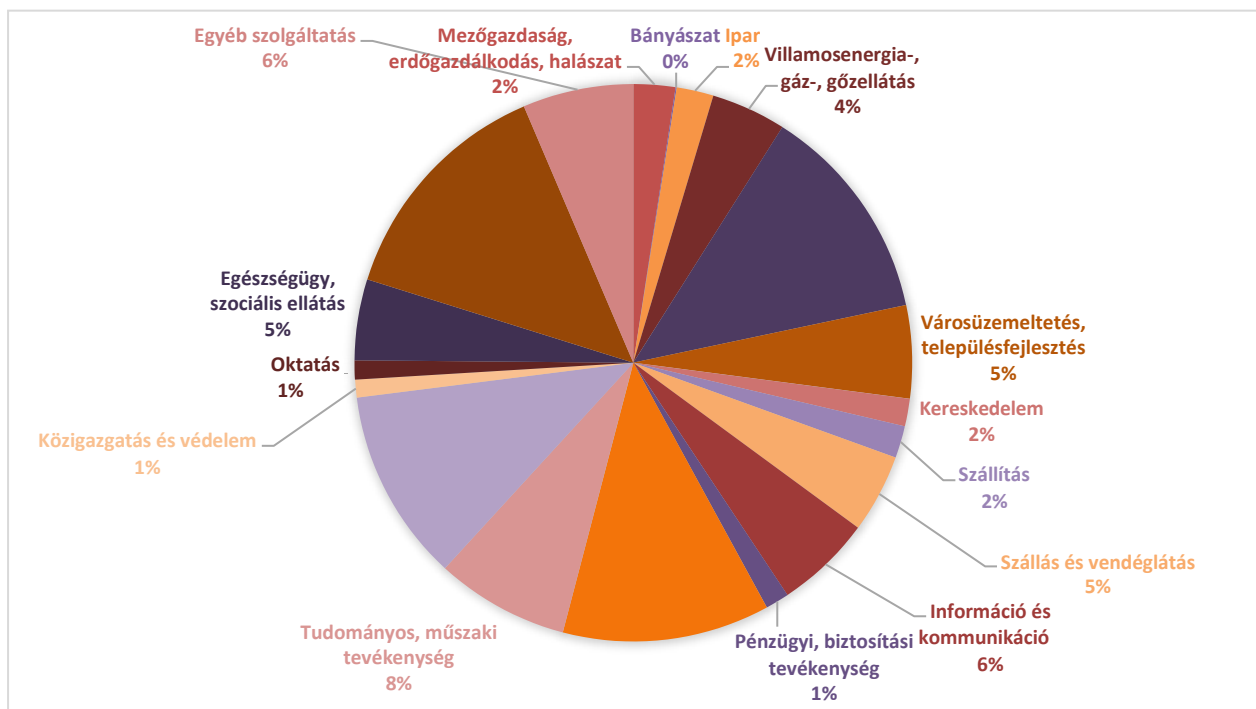
$$x_2 = \frac{\text{Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye}}{\text{Összes eszköz}}$$

$$x_3 = \frac{\text{Kötelezettségek}}{\text{Értékesítés nettó árbevétele}}$$

Ha a vállalkozásnak a modell szerinti értéke 0,5 felett van, akkor magas a csőd kockázat.

A vizsgálat alá vont vállalatok tevékenységi köre igen eltérő, melyet az alábbi 1. ábra szemléltet.

1. ábra A vizsgálat alá vont önkormányzati tulajdonú vállalatok tevékenységi kör szerinti megoszlása (n=1448, adatok: tevékenységi kör, cégek darabszáma).

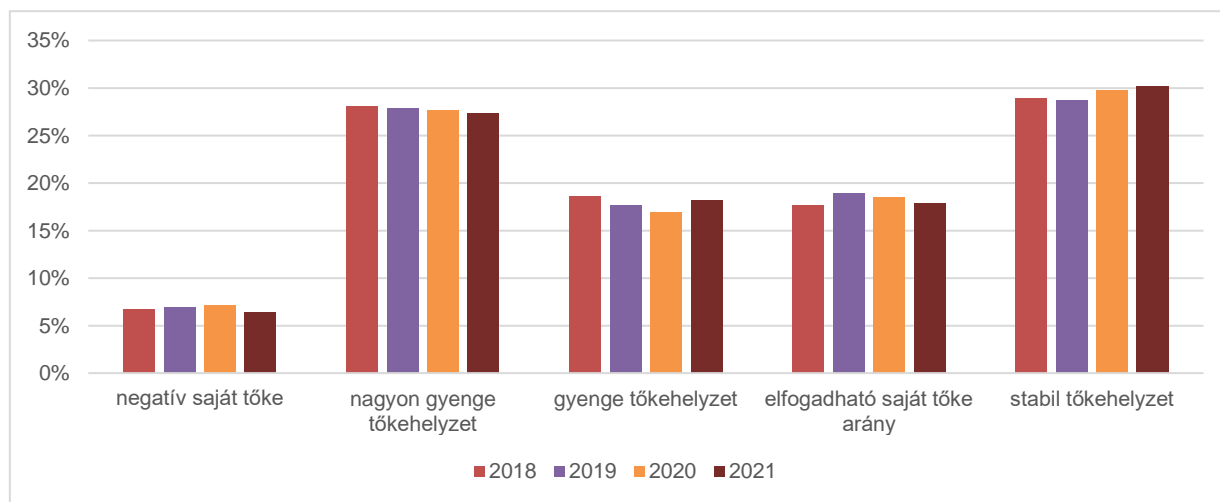
Forrás: Saját szerkesztés Amadeus adatbázis alapján

Az 1. ábrán vizsgált önkormányzati vállalatok tevékenységi körét látjuk. A vizsgált vállalati körben 13 százalékban víziközmű, 14 százalékban szórakoztatói tevékenységet végző, 11 százalékban támogatói tevékenységet folytató, 12 százalékban ingatlanügyletekkel foglalkozó vállalatok voltak. A vizsgált cégek között mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással, egyéb közüzemi szolgáltatással, városüzemeltetéssel, kereskedelmi, ipari, szállítási, szállásadással, egészségügyi tevékenységgel, infokommunikációval foglalkozó vállalatok vannak még nagyobb számban. Bányászati tevékenységet mindössze 1 vállalat végez, a közigazgatással és oktatással foglalkozó cégek száma pedig 20 alatti.

Eredmények

Az önkormányzati vállalatok tőkeszerkezetében jelentős változást nem látunk a pandémia okozta hatások eredményeképp (2. ábra). Nagyon gyenge tőkehelyzetű a vállalkozás, ha a kötelezettségeinek aránya 70 százalék feletti, illetve gyenge tőkehelyzetű, ha ugyanezen mutató 50 és 70 százalék körül alakul. A tőkeerőségi mutatót vizsgálva már egy 50-50 százalékos megoszlás a kötelezettségek és saját tőke mértéke között tekinthető elfogadhatónak. Stabil tőkehelyzettel bír a vállalkozás, ha a saját tőke aránya 70 százalék felett van.

2. ábra A vizsgálat alá vont önkormányzati tulajdonú vállalatok tőkehelyzete (n=1448)

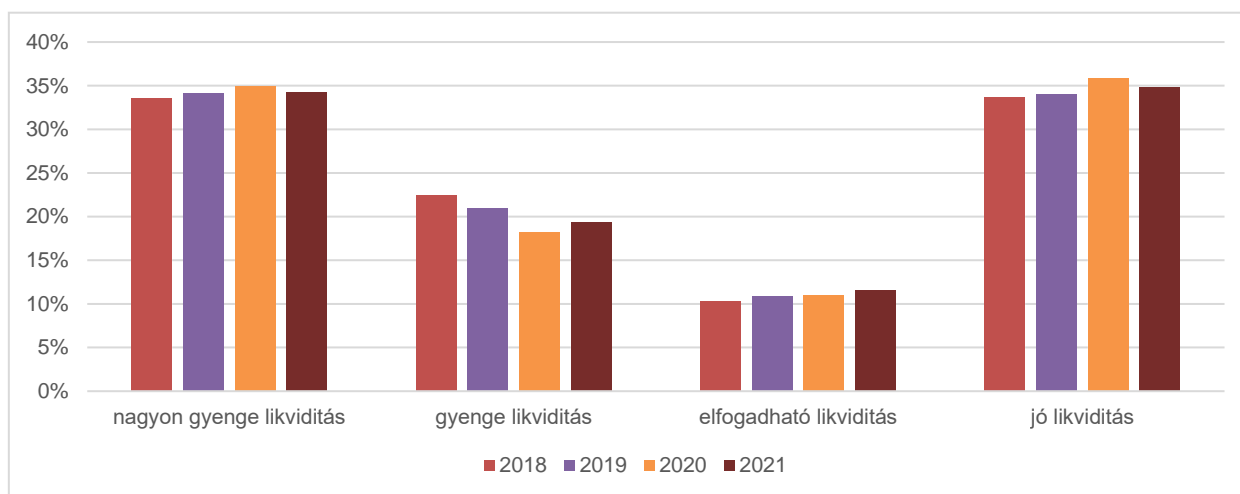

Forrás: Saját szerkesztés Amadeus adatbázis alapján

A vizsgált vállalati kör 7 százalékának volt negatív a saját tőkéje, amely a veszteséges, nem fenntartható gazdálkodást jelzi. A cégek közel felének magasabb az idegen tőke állománya, mint a saját forrása. Mindössze a vállalatok 30 százaléka mondható tőkeerősnek.

A 3. ábra a vizsgált vállalatok likviditásának alakulását mutatja. Magyarországon, ha a likviditási ráta mértéke 1,3 felett alakul elfogadhatónak, ha 1,8 felett, akkor jónak mondható az adott vállalat pénzügyi helyzete. 1,3 alatti érték a nem megfelelő fizetőképességet jelezheti.

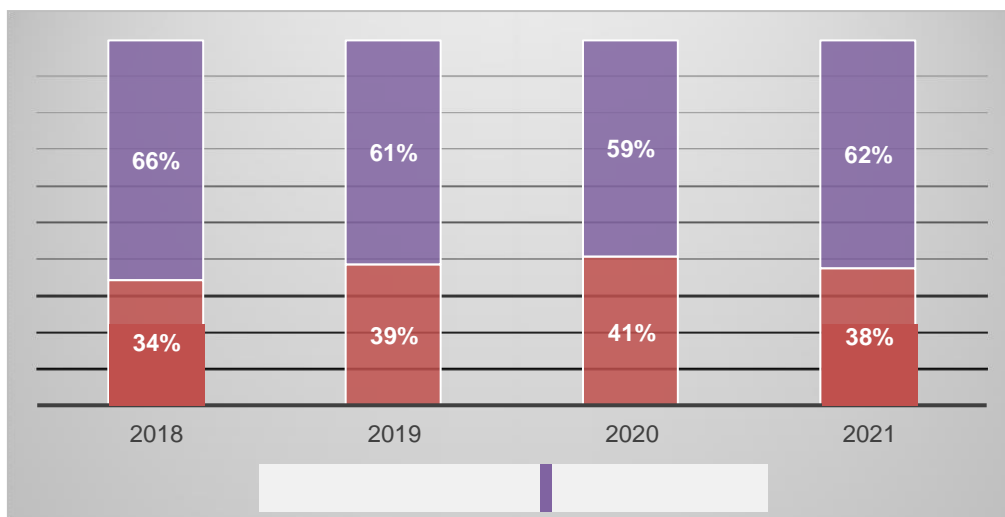
3. ábra A vizsgálat alá vont önkormányzati tulajdonú vállalatok likviditása (n=1448)

Forrás: Saját szerkesztés Amadeus adatbázis alapján

A pénzügyi helyzetet tekintve minimális változást vehetünk észre a 2020-as évben a likviditási mutatót megvizsgálva (3. ábra). 2020-ban a gyenge likviditású cégek száma visszaesést mutatott, míg ezzel párhuzamosan a nagyon gyenge és a jó likviditású vállalatok száma növekedett.

4. ábra A vizsgálat alá vont önkormányzati tulajdonú vállalatok adózott eredményének alakulása (n=1448)

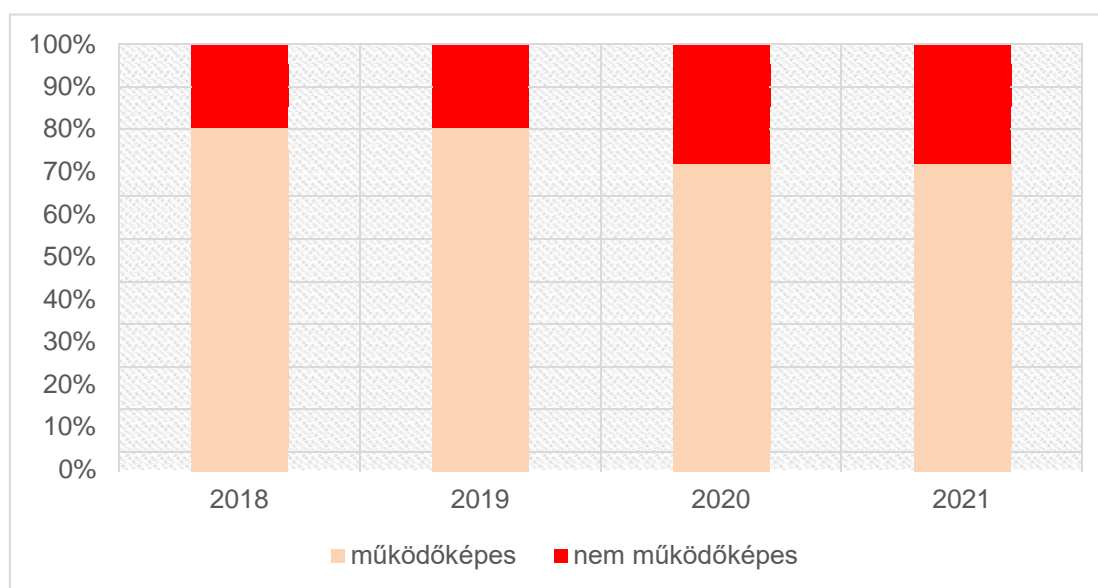

Forrás: Saját szerkesztés Amadeus adatbázis alapján

2020-ban a nyereséget realizáló cégek számában visszaesést láthatunk, ugyanakkor kiemelendő, hogy a következő évben már a vállalatok kilábalnak a kezdeti „sokkból” és javult a pozitív eredményt elérő társaságok száma (4. ábra).

Megvizsgáltam továbbá a vállalatok működőképességét a doktori kutatásom során a magyarországi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokra fejlesztett modell (Molnár, 2021) segítségével (5. ábra).

5. ábra A vizsgálat alá vont önkormányzati tulajdonú vállalatok működőképessége Molnár (2021) modell alapján (n=1448)

Forrás: Saját szerkesztés Amadeus adatbázis alapján

Összegzés

Ahogy az ÁSZ (2022) jelentése is rávilágít, a nemzeti vagyonnal történő hatékony gazdálkodás csak úgy biztosítható, ha folyamatosan ellenőrzik, hogy a szervezet vezetése jó gazdaként jár-e el. Ez különösen fontos az önkormányzati vállalatoknál, hiszen a közfeladatellátás hatékonysága és színvonalát kiemelten érinti a társadalom életminőségét, egészségét és biztonságát, mindent összevetve a jólétét.

Tanulmányomban az önkormányzati vállalatok gazdálkodási hatékonyságát, fenntartható működését vizsgáltam a COVID19 járvány tükrében. Elmondható, hogy a járvány főképp a vállalatok eredményére és likviditására gyakorolt negatív hatást. Az eredmények részénél ugyan aggregált szinten került bemutatásra a vállalatok vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetei, de még fontos megemlíteni, hogy mely területre hatott főképp a járvány. A veszteségesen működő cégek között láthatunk víziközmű szolgáltatással, hulladékkezeléssel, tudományos, műszaki tevékenységgel, művészeti, szórakoztató tevékenységgel foglalkozó társaságokat. Nagyon gyenge likviditású szervezetek között ingatlanügyletekkel, művészeti és szórakoztató tevékenységgel foglalkozó cégek vannak. A korai előrejelző modell alapján a művészeti és szórakoztató tevékenységet végző, ingatlanügyletekkel foglalkozó és turisztikai vállalkozásoknál nem érvényesül a vállalkozás folytatásának számviteli alapelve, gazdálkodásuk nem fenntartható.

A vizsgálat ugyanakkor itt még nem állhat meg, ugyanis a begyűrűző energiaválság jelentős hatással van ezen vállalati kör, valamint a tulajdonosi önkormányzatok életére. Gondolhatunk itt főleg az amúgy is küszködő művészeti és szórakoztató tevékenységet végző cégekre, melyek a magas rezsiköltségek miatt bezárásra kényszerültek, így a bevételük is várhatóan vissza fog esni. A tulajdonosi önkormányzatoknak ugyanakkor fontolóra kell venniük, hogy szükséges-e a csődveszélyes vállalatok további működtetése, illetve hogyan tudják azok összköltségeit csökkenteni.

Irodalomjegyzék

1. Állami Számvevőszék (2022): Jelentés - Nemzeti tulajdonú gazdasági társaságok ellenőrzése – A nemzeti tulajdonú gazdasági társaságoknál a vagyonmegőrzést veszélyeztető helyzet bekövetkezése kockázatainak ellenőrzése (<https://www.aszhirportal.hu/storage/files/files/jelentes/2022/22025.pdf?download=true>, letöltve: 2022.12.06)
2. Bethlendi A. – Lentner Cs. (2019): A magyar önkormányzati eladósodás és válságkezelés nemzetközi összehasonlításban; Közgazdasági Szemle, LXVI. évf., 1013–1030. o.
3. Bethlendi A. - Lentner Cs. - Nagy L. (2021): Ahazai önkormányzati gazdálkodás fenntarthatósága, STATISZTIKAI SZEMLE 99 : 6. 541-571.o.
4. Hegedűs Sz. (2017): Önkormányzati tulajdonú társaságok forrásszerkezetének vizsgálata Magyarországon, Vállalkozásfejlesztés a XXI. században tanulmánykötet, Budapest.

5. Hegedűs Sz. – Lencsés E. (2022): Az agrárium teljesítményének változása a 2008-as gazdasági válság és a COVID-19 hatására Magyarországon In: Dr. Szegedi, Krisztina (szerk.) *Diszkussziók gazdasági és pénzügyi kihívásokról, fenntarthatóságról és szabályozói megfelelésről a covid alatt: Kutató Nap és Kutató Szakkollégisták és Diákok Konferenciája* Konferencia kiadvány - Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest, Magyarország: Budapesti Gazdasági Egyetem, 66 p. 3-16.o.
6. Hegedűs Sz. - Lentner Cs. (2022): A magyar önkormányzati rendszer eszközszerkezete és jövedelmezősége a pandémiát megelőző időszakban (2016-2019 között), *COMITATUS: ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE* 32 : 240 pp. 47-62.o.
7. Kucséber L. Z. (2022): Fenntartható technológiai vállalatok relatív értékelése a Covid tükrében, *CONTROLLER INFO* 10 : 2 2-7.o
8. Mousa, M. – Saleem, A. – Sági, J. (2022): Are ESG Shares a Safe Haven during COVID-19? Evidence from the Arab Region, *SUSTAINABILITY* 14 : 1 Paper: 208.
9. Sági J.- Szennay Á. (2022): A COVID-19 pandémia első évének magyar vállalkozásokra gyakorolt hatása, különös tekintettel a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekre, *Polgári Szemle*, 18. évf. 1–3. szám.
10. Sivák J. (2014): Az önkormányzati rendszer rendszerszemléletben. *Pénzügyi Szemle*, 2014/3, 301-315. o.